

autem advertendum, velum hoc consecrationis dari posse vel in ipsa professione religionis, vel post illam; nam sine illa clarum est dari non posse, cum non intercedat, nec supponatur spiritualis desponsatio cum Christo. Quando ergo simul concurrat hæc solemnitas cum professione, ratione professionis, quæ est nobilissimus actus, participabit aliquam majorem vim obtinendi gratiam, vel remissionem poenarum juxta dicta in superiori tomo. Quando vero sola consecratio separatim datur virgini jam professæ, non est tanta ratio, vel fundamentum alicujus extraordinarii effectus, quia in illo actu non est tanta excellentia perfectionis, et sola significatio non sufficit, cum non sit sacramentum.

15. *Velum consecrationis duplex.* — Ultimo est circa hoc observandum, hoc velum consecrationis posse distingui in velum commune, de quo hactenus diximus, et velum prælationis, quod Abbatissis cum speciali benedictione dabatur, quamvis jam hoc non sit in usu; nam, licet Abbatissæ benedicantur, non datur eis speciale velum, ut notant Anton., dict. c. 2, et Turrecr. supra, num. 11; ac denique velum, quod vocant ordinationis. Aliquando enim Concilia ita loquuntur de ordinatione feminarum, ut patet ex cap. *Sanctimoniales*, 20, q. 1, addita Glossa, quæ textum illum explicat de velo ordinationis, juxta cap. *Diaconissam*, 27, q. 1, quod sic habet *Diaconissam non debere ante annos quadraginta ordinari*; ubi tamen Glossa exponit *Diaconissam*, id est *Abbatissam*, et ita tacite exponit de velo Prælationis. Probabile autem est nonnullas ex virginibus sacris solitas fuisse deputari ad legendum Evangelium in choro, et alia similia ministeria, et illas fuisse vocatas *Diaconissas*, et earum benedictionem lato modo fuisse vocatam ordinationem; jam vero hoc non est in usu, sed in ipsa consecratione virginum datur hæc facultas, nec aliud velum expectatur.

CAPUT XII.

DE OBSERVANTIA MONIALIUM, TAM QUOAD SUBSTANTIALIA VOTA, QUAM QUOAD SUBJECTIONEM ERGA PRÆLATOS ET REGULAM.

1. *Circa paupertatem monialium una observantia.* — Post professionem et velationem, sequitur religiosa observantia, et obligatio in qua moniales suo modo æquiparantur monachis in substantialibus votis religionis; ha-

bent tamen hanc obligationem suo statui et sexui accommodatam. Unde vel in materialium votorum, vel in his quæ conducunt ad eorum observationem, nonnulla habent sibi propria, quæ partim ad aliquam relaxationem, partim ad majorem rigorem et observantiam pertinent. Et primo circa paupertatem duo observari possunt: primum est, licet aliquibus religionibus virorum consultior sit paupertas, non tantum privans dominio bonorum in particulari, sed etiam in communi, monialibus autem id non expedire, quia non potest earum honestas et clausura tam integre et perfecte servari, nisi ab ipso monasterio habeant vitæ necessaria. Unde, cum religio S. Claræ in principio instituta fuerit sub observantia illius paupertatis, paulo post Innocentius III in ea dispensavit, permittendo, potius quam præcipiendo, ut non servaretur; postea vero Urbanus V omnino servari voluit regulam absque tali paupertate, et Pius V, suo Motu proprio 8, *Circa pastoralis*, et Gregorius XIII, Motu 13, *Deo sacris*, omnibus modis providere studuerunt, ut monasteria monialium habeant unde sustententur, ita ut si eleemosynis indigeant, potius Prælatorum providentia, quam earum sollicitudine et postulatione habeantur; et quoniam experientia ostendit hoc esse difficillimum, et quemcumque alium mendicitatis modum esse periculosum, ideo simpliciter consultus est monasteriis monialium habere communes redditus, quam paupertatem in communi profiteri. Aliqui excipiunt moniales Capuccinas, quas aiunt non posse habere bona stabilia, ut videri potest in Isidoro Mosconio, in libr. 1 de Ecclesia militante, part. 4, cap. 4. Verumtamen non habet fundamentum in Concilio Tridentino, sess. 25, de Regul., cap. 2; nam solum excipit domos fratrum Capuccinorum et Observantiæ, unde quantum est vi Concilii, sine dubio possunt habere bona stabilia; et si fortasse illi privilegio renunciare volunt, indigent, ut existimo, Summi Pontificis approbatione, quia post moderationem Urbani non invenitur illud genus paupertatis approbatum pro feminis a Sede Apostolica.

2. *Altera observatio.* — Unde etiam sequitur aliud, quod observandum esse dicimus, pertinetque ad usum paupertatis in particulari. Obtinuit enim consuetudo etiam inter moniales satis reformatas, ut liceat singulis recipere singulis annis aliquos moderatos redditus, quibus ad res sibi necessarias uti possint. Hoc enim inde introductum videtur, quod monasteria regu-

lariter non habent redditus sufficientes, quibus omnia necessaria ad victum et vestitum, tempore salutis et ægritudinis, omnibus provideant, neque etiam monialibus datur tempus, ut suo labore manuum possint hujusmodi defectum supplere, et ideo ad vitanda majora incommoda vel pericula, hujusmodi facultas eis permittitur. Tenentur nihilominus ea uti servando necessarias regulas paupertatis, ita ut ille usus proprietarius non sit, sed dependens a Superiore et ejus arbitrio, observando etiam quæ circa hoc disponentur a Concilio Tridentino, sess. 25, cap. 2, de Regular., quæ in superioribus fusius explicata sunt.

3. *Circa castitatem notatio de clausura et vestitu.* — Secundo, circa castitatem solum occurrit notandum, ratione illius præceptam esse strictiorem clausuram monialibus quam monachis, de qua copiose supra, tract. præced., lib. 2, cap. 8, disputatum est. Deinde cum decencia ornatus omnibus religiosis commendetur, maxime necessaria est feminis, et præsertim Deo consecratis, ut late prosequitur Hieronymus ad Demetriadem, et ad Eustochium, epistol. 8 et 22; et sæpe alias Basilius, et Ambrosius, in libris de virginibus. Non invenio autem specialia præcepta circa hanc materiam eis imposita jure communi, præter ea, quæ vel ex natura rei consequuntur ex tali statu; vel ea, quæ de religiosis aut personis ecclesiasticis loquuntur, quæ majori ratione eas obligant, quia inter personas ecclesiasticas computantur, et sub nomine regularium vel religiosorum comprehenduntur, maxime in his quæ ad substantiam vel decenciam religionis pertinent. Priori modo, hoc est, spectata natura rei, dictum est a Concilio Carthaginensi IV, cap. 11, cap. 11, et habetur d. 34, cap. 24: *Sanctimonialis virgo, cum ad consecrationem suo Episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper usura est professioni et sanctimoniam aptis.* Posteriori autem, hoc est, spectatis juribus circa personas religiosas, in Clement. *Attendentes*, de Statu monach., prohibentur uti vestibus sericis et variegatis, etc.; ubi Glossa advertit, prohiberi monialibus cum sua proportionem, quæ clericis prohibita sunt Clement. *Quoniam*, de Vita et honest. clericorum, et cap. 1, et ult., 21, q. 4.

4. *Comam nutrire posse moniales aliqui censent.* — Dubitat autem specialiter illa Glossa, an liceat monialibus nutrire comam, quia in illo textu solum dicitur, ut non utantur comatis et cornutis, id est, tortis crinibus, ut loqui-

tur Paulus, 1 ad Timot. 2. Unde videtur solum eis prohiberi illa copulativa, seu illa fututa compositio crinium; non vero simpliciter habere comam, si honeste et occulte deferatur, atque ita senserunt aliqui jurisperiti. Dicta tamen Glossa oppositum sentit, et dicit esse consuetudine receptum, ut moniales tondeantur, et deformato capite Deo vivant potius, quam crines poliendo humani generis hosti deserviant, quod magis ibi probat Panormitanus, num. 11, argumento cap. *Duo sunt*, 12, q. 1. Idem Abbas, in cap. *Si quis*, de Vita et honestate clericorum.

5. Objici vero potest cap. *Uxoratus*, de Conversione conjugatorum, ubi dicitur: *Nullus vestrum mulierem aliquam tonsurare præsumat*; et cap. *Quæcumque*, d. 30, anathema dicit in mulierem, quæ religionis obtentu comam sibi amputaverit, et in græco ad litteram est: *Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio, quæ verba proprie videntur convenire feminis religiosis.* Sed hæc objectio, si valida esset, probaret illicitum esse monialibus se tondere, quod incredibile est, cum sit res per se honestissima, supposita relatione quæ in monialibus futura est, imo etiam sit optimum signum vel medium ad ostendendum contemptum seculi, et proprii ornatus ac pulchritudinis; et ita legitur Beatissimam Claram, cum initio conversionis suæ ad S. Mariam de Portiuncula festinasset, ut mundo nutium remitteret, ibi crines capitis deposuisse simul cum ornatu seculari. Idemque tanquam opus maxime laudabile usu receptum est. Jura ergo citata intelligenda videntur de feminis conjugatis, quæ religionis obtentu tondentur, præsertim contra virorum voluntatem, quod significatur in illis verbis, *tanquam resolvens jus subjectionis*; nam coma dicitur data mulieri in signum subjectionis, et ita exponunt ibi Glossa et Panormitanus. Quamvis autem hoc liceat, non tamen invenitur esse præceptum in jure, et ideo consuetudo vel regula, ubi fuerit, servanda est; ubi autem non fuerit, non erit contra religionem comam capitis retinere; erit tamen illi contrarium eis abuti, vel capillos contorquendo, vel etiam ad vanam ostentationem absque veli operimento eos deferendo.

6. *Circa obedientiam.* — *Notatio prima, de subjectione ad Prælatum virum.* — Tertio, circa obedientiam monialium, tres obligationes præcipue notandæ sunt: prima est ad suos Prælatos, sive sit Episcopus, sive aliquis regularis juxta uniuscujusque monasterii professionem; nullum enim esse potest quod alicui

Prelato non subsit, quia feminae non sunt capaces jurisdictionis ecclesiasticae, et haec obligatio non fundatur tantum in voto obedientiae, sed etiam in propria jurisdictione spirituali, et ita in ea cum proportione locum habent omnia, quae de obedientia religiosorum in communi diximus. Non repugnat autem aliud quod monasterium monialium esse exemptum, et immediate subjectum Summo Pontifici, quia hoc ex ipsius voluntate et privilegiis pendet. Rarum tamen hoc est, quia raro expedit, et tunc necessarium est ut Pontifex alicui vires suas committat, qui in rebus necessariis jurisdictionem exerceat circa moniales, praesertim in foro interiori, quia magis necessarius est. Fertur etiam moniales, quae dicuntur S. Brigidae, quamvis habeant religiosos, qui in earum Ecclesiis divina officia et sacramenta administrant, nihilominus non habere Praelatum sibi superiorem, sed potius Abbatissam habere in omnibus Praelationem; verumtamen de illo instituto mihi non satis constat; necessarium tamen existimo, vel ut Summus Pontifex illi specialiter provideat, saltem per privilegia; vel certe, quod verisimilius est, talia monasteria subjecta Ordinario esse debent, ut ab illo gubernentur in his, quae a jurisdictione pendent, quamvis in ordinaria administratione externarum rerum Abbatissa habeat Superioritatem, etiam in religiosos, qui solum esse videntur tanquam Capellani monialium, et incertum mihi est an religiosi ipsi, qui sacerdotes sunt, Abbatissae obedientiam promittant.

7. *Notatio secunda, de subjectione ad Abbatissam, qualis conveniat monialibus.* — Altera obligatio monialium est ad obediendum Abbatissae; haec enim obligatio necessaria est in regimen et bonum ordinem monasterii. Dubitari autem solet, quanta sit haec obligatio, et e converso quanta sit potestas Abbatissae, ad praecipendum monialibus; quidam enim existimant non posse eas in conscientia obligare, praesertim sub mortali, quod indicat Soto, in 4, d. 20, q. 1, art. 4, quia femina non est capax potestatis spiritualis, sine qua non videtur posse tale praecipuum imponi. Alii vero tribuunt illi hanc potestatem, etiam cum proprietate et rigore jurisdictionis, quia Abbatissa est capax ejus, saltem per delegationem, juxta cap. *Dilecta*, de Majoritate et obedientia. Praelati autem religionum, vel Episcopus, aut Pontifex, videntur hanc jurisdictionem commisisse Abbatissae, tanquam necessariam ad regimen monasterii.

8. *Primum pronuntiatum, moniales non*

subdi jurisdictionaliter Abbatissae. — Vera tamen resolutio est, distinguendam esse potestatem dominativam, et jurisdictionis, de quibus supra non semel dictum est. Abbatissa ergo non habet propriam jurisdictionem spirituales, ut est communis sententia Theologorum, D. Thom., in 4, d. 19, quaestione prima, articulo primo, quaestione 3 et 4, et distinct. 25, q. 2, art. 1, q. 1, ad 2; Palud., d. 19, q. 2, art. 1; Sot. supra; Sylvest. et aliorum Summistarum, verb. *Abbatissa*, a quibus non dissentiunt Canonistae, in dicto cap. *Dilecta*, et consentiunt alii, quos retuli in 5 tom. tertiae partis, disp. 3, sect. 2, ubi varia etiam jura retuli, et explicui dictum cap. *Dilecta*. Unde fit non posse Abbatissam, nec totum monialium conventum, propriam legem condere, vel praecipuum ferre, per quod constitutur actus in propria specie virtutis specialis, nam hoc est proprium potestatis jurisdictionis. Fit etiam ut monialis transgrediens praecipuum Abbatissae in materia temperantiae, verbi gratia, non peccet specialiter contra virtutem temperantiae, si opus de se alioquin non sit illi virtuti contrarium. Et idem est in reliquis actibus et virtutibus, quia talis est transgressio, qualis est obligatio; obligatio autem, quae non provenit ex potestate jurisdictionis, non constituitur in particulari specie virtutis, ut ex materia de legibus suppono, et in superioribus tactum est.

9. *Secundum pronuntiatum, subdi tamen dominative.* — Secundo vero dicendum est, habere Abbatissam potestatem dominativam, hoc est, potestatem administrandi ac regendi monasterium, ac personas et bona ejus, ut iidem auctores docent. Ratione ergo hujus potestatis potest praecipere monialibus, et illae tenentur in conscientia obedire ex vi voti obedientiae, quod Soto non negat, neque alii auctores. Moniales enim promittunt obedientiam Abbatissae, seu Priorissae, ut constat ex formulis profitendi; ergo si Abbatissa ita praecipiat ut fidem datam exigat, obligabit in conscientia; vel, si modus loquendi magis placet, votum ipsum obedientiae obligabit, posita tali jussione, quae est quasi applicatio materiae voti, in quo eadem est ratio potestatis et obligationis in femina, quae in viro, et quoad hoc procedunt omnia supra dicta de subjectione religiosorum.

10. *Quid requiratur ut per hanc potestatem Abbatissa obliget in conscientia.* — Ad hanc autem actualem obligationem necessarium imprimis est ex parte rei praecipuae materia

honestae, et capax talis obligationis, et quod sit secundum regulam, juxta superius dicta. Deinde necessarium est ex parte Abbatissae, ut sit in suo munere convenienter electa et confirmata, juxta superius dicta de electione Praelati, tract. praeced., libr. 2, quae in Abbatissa cum proportione locum habent. Non est tamen necesse ut sit benedicta, nisi ubi juxta regulam vel consuetudinem necessarium fuerit, juxta Clement. *Attendentes*, de Statu monach., de qua re videri possunt ibi Glossa et Doctores, et Summistae, verb. *Abbatissa*. Denique necessarium est ut haec facultas juxta religionis usum et moderationem, ad operandum seu obligandum applicetur, quod constat ex principiis supra positis.

11. *Notatio ultima circa observantiam regularum seu statutorum.* — Ultima obligatio monialium est ad servandam suam regulam et constitutiones; nam haec omnia ad obedientiam revocantur. Qualis autem et quanta sit haec obligatio, juxta uniuscujusque monasterii seu religionis morem, et constitutiones, et juxta principia superius posita judicandum

est. Omnes autem observare debent ut saltem mensibus singulis confiteantur, et sacrosanc-tam Eucharistiam suscipiant, juxta Concilium Tridentinum, sess. 25, cap. 10, de Regul. Non tamen ponit praecipuum, nec jubet imponi, sed solum Episcopus et Superiores admonet, ut in constitutionibus monialium eas admo-neant de hac sacramentorum frequentia; et idem intelligendum est de observantia audiendi quotidie Missam, nam per se maxima decet religiosum statum, ut in particulari notavit Anton., 3 part., titulo 16, cap. 7, § 2. Idemque de aliis religiosis observantibus judicium est. Et quamvis fortasse statuta non obligent ad culpam, per Praelatos compelli possunt moniales ad eorum observantiam, cujus ipsi peculiarem curam habere debent in visitationibus suis, quae ab Episcopis faciendae sunt in monasteriis sibi subjectis; in exemptis vero, a propriis seu regularibus Praelatis; exceptis his quae ad clausuram pertinent, nam, juxta Concilium Tridentinum, sess. 25, cap. 5, de Regular., hoc in universum est Episcopis commissum.